

**La pedagogia
musical a
Mallorca. La
introducció del
mètode d'educació
pel ritme d'Émile
Jaques-Dalcroze
(1909-1922)**

Francesca
Comas Rubí

Educació i Cultura
(1997), 1:
39-48

La pedagogia musical a Mallorca. La introducció del mètode d'educació pel ritme d'Émile Jaques-Dalcroze (1909-1922)

En el marc dels corrents renovadors de l'educació a l'Europa de principi del nostre segle, l'ensenyament de la música era, des d'un caire estrictament pedagògic, el que menys havia progressat. Hi havia grans tractats de teoria de la música, però mancava un estudi seriós de la pedagogia musical. A Ginebra, ciutat capdavantera en temes educatius, un músic i pedagog austríac va observar amb quina facilitat els nins aprenien la música i la lletra de les cançons quan aquestes anaven acompanyades de gests, i a partir d'aquí va crear un mètode d'educació musical pel desenvolupament de l'instint del ritme, el sentit auditiu i la percepció tonal. Parlem d'Émile Jaques-Dalcroze (Viena 1865 - Ginebra 1950), creador de la rítmica, mètode que permet adquirir el sentit musical mitjançant el ritme corporal; Dalcroze, el 1892, fou nomenat professor d'Harmonia i Solfeig al Conservatori de Ginebra, lloc que ocupà fins que, el 1910, obrí un institut a Dresden (Alemanya). Gràcies a la seva obra *L'éducation par le rythme* (1907), el mètode que havia creat fou ràpidament difós per tot Europa, i es convertí en el màxim capdavanter de la pedagogia per a la música a nivell mundial.¹

Atret pel nou mètode que s'aplicava a Ginebra, un músic català, Joan Llongueras Badia,² va realitzar pel seu compte diversos viatges a la capital suïssa per conèixer les darreres innovacions en educació pel ritme del gran mestre Dalcroze. El 1907 Llongueras, director de l'Escola Coral de Terrassa, ja era considerat, a nivell de tot l'Estat espanyol, un expert en gimnàstica rítmica i plàstica.³ Per aquest motiu, fou convidat a participar en les festes de la Setmana Esportiva celebrada a Palma l'any 1909.

La Setmana Esportiva fou ideada i organitzada pel Foment de Turisme, amb l'impuls entusiasta de «l'*sportman*» Miquel Mestre,⁴ l'any 1909. La Junta Local de Primer

¹ Dalcroze va realitzar els estudis de Música a Ginebra, París i Viena, i va ser deixeble de Fuchs, Bruckner i Delibes. Alguns dels principis del seu mètode, com «contracció-descontracció», han esdevingut la base de la dansa moderna.

² Joan Llongueras Badia (Barcelona 1880-1953) havia estudiat, entre d'altres, amb E. Morera i L. Millet. Fundador de l'Institut Català de Rítmica i Plàstica, més tard anomenat Institut Joan Llongueras, fou l'introduïdor de Dalcroze a Espanya. Publicà nombroses cançons en català, poemes, i col·laborà amb la *Revista Musical Catalana*. El seu fill Josep Jordi Llongueras Galí va seguir la tradició musical del seu pare, harmonitzant cançons tradicionals catalanes.

³ Vegeu MARÍN ECED, T.: *Innovadores de la educación en España (becarios de la Junta para Ampliación de Estudios)*, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Castilla-La Mancha, 1991.

⁴ Així l'anomenen a *La Almudaina* de dia 24 de juny de 1909.

Ensenyament, amb l'objectiu que els nins i nines de les escoles públiques de Palma poguessin assistir als actes organitzats durant aquesta setmana, acordà suspendre les classes des del 27 de juny al 4 de juliol.⁵ Entre les diverses activitats organitzades durant aquesta setmana, que coincidí amb la Festa Escolar,⁶ es va preveure l'actuació de l'Escola Coral de Terrassa, dirigida per Joan Llongueras, que despertà una certa polèmica en alguns sectors que no acceptaven els treballs gimnàstics, al·legant que estaven prohibits per la Llei de treball de dones i nins.⁷ Malgrat que la denúncia arribà al governador civil, es va seguir endavant amb la programació prevista. Així, el dia 27 de juny de 1909, a les 8 del matí, arribaven a Palma des de Barcelona, amb el vaixell Miramar, Joan Llongueras i l'Escola Coral de Terrassa, formada per nins i nines, joves i homes, que fou rebuda al moll de Palma per comissions del Foment de Turisme i del Centre Català, pel batlle Castaño i altres representants de l'Ajuntament, i per nombrosos ciutadans, acompanyats pels famosos gegants. Posteriorment es dirigiren a la plaça de Cort, on els nins de l'Escola Coral oferiren un petit concert i ballaren la sardana. Durant els dies 27 i 28 se celebraren, al Teatre Principal, dos concerts clàssics de l'Escola Coral de Terrassa, organitzats pel Centre Català, dins el programa de la Setmana Esportiva; l'assistència als concerts no fou tan nombrosa com s'esperava, potser com a conseqüència de la polèmica que despertà el tema de la gimnàstica, encara que la premsa ho atribueix a l'animació que el mateix vespre hi havia al Born, així i tot, els resultats foren admirables, i fins i tot algunes de les actuacions es repetiren a petició d'un públic meravellat davant interpretacions de peces de Morera, Mendelssohn, i d'Émile Jaques-Dalcroze mateix, tal com podem llegir al *Diario de Palma*: «causó verdadera admiración en el público los cantos con gestos y las rondas infantiles de Gimnástica Rítmica».⁸ Era la primera vegada que es veia a Mallorca una demostració de gimnàstica rítmica segons el mètode Dalcroze. La visita de l'Escola Coral de Terrassa durà només tres dies, el 29 de juny de 1909 tota l'agrupació i el seu director, Llongueras, tornaren a Barcelona, però la influència que va exercir a Mallorca fou decisiva, com veurem a continuació, ja que, gràcies a aquests actes de la Setmana Esportiva, es despertà a casa nostra un creixent interès per la gimnàstica rítmica, i es començaren a aplicar, encara que de forma poc sistematitzada, algunes de les directrius del mètode d'educació pel ritme de Dalcroze.⁹

La primera notícia que tenim sobre l'aplicació de la gimnàstica rítmica a Mallorca data de l'any 1913, quan, amb motiu de la Festa de la Promesa dels Exploradors Mallorquins, celebrada a la plaça de Sant Francesc el 7 de desembre, el prevere Antoni Josep Pont i Llodrà,¹⁰ organitzador del Recreatori Parroquial de Lluçmajor, va dirigir una

⁵ Vegeu *El Magisterio Balear* de dia 12 de juny de 1909, núm. 24, pàg. 195.

⁶ El 28 de juny se celebrà, conjuntament amb els actes de la Setmana Esportiva, la Festa Escolar, amb l'assistència dels nins i nines de les escoles públiques de Palma. Es dugueren a terme diversos actes, amb discursos de Paula Cañellas, mestra, i del batlle accidental, senyor Castaño, i amb una berenada al castell de Bellver.

Vegeu *El Magisterio Balear* dels mesos de juny-juliol de 1909, núm. 24-28.

⁷ Segons sembla, la paraula «gimnàstica» despertava certes confusions durant l'època. D'aquesta polèmica se'n fa ressó *La Almudaina* de dia 19 de juny de 1909.

⁸ Vegeu *Diario de Palma* de dia 30 de juny de 1909.

⁹ Sobre la Setmana Esportiva podeu consultar:

La Almudaina dels dies 24 de juny a 5 de juliol. En aquest diari trobareu, com a curiositat, algunes fotografies de la Setmana Esportiva, entre les quals destacaríem l'arribada de l'Escola Coral de Terrassa al moll de Ciutat.

Diario de Palma dels dies 21 de juny al 5 de juliol.

¹⁰ Vegeu *La Almudaina* de 24 de juliol de 1915, on es publica un article sobre «Gimnasia Rítmica» signat per Ingénio (col·laborador habitual de la revista *El Explorador*).

demostració de gimnàstica rítmica-harmònica interpretada per la Secció Gimnàstica Parroquial Lluçmajor, que estava formada per cinquanta nins.¹¹ Pel que sabem fins ara, aquesta secció de gimnastes fou la primera que es creà a Mallorca, i donà peu que molts de pobles o barriades de Ciutat, que comptaven amb agrupament escolta, formassin, l'any 1914, les seves seccions. Així, tenim notícia de l'augment de nins a la Secció Parroquial de Gimnàstica Harmònica de Lluçmajor, adherida a la Federació Esportiva Catòlica Mallorquina, que, el 1914, ja compta amb setanta nins, dirigits per Antoni Pont, al mateix temps que la Congregació Mariana de la Vileta constitueix una Secció Gimnasta que adopta el mètode rítmic suec.¹² Poc temps després, el mateix Antoni Pont fundà el Centre Gimnasta de Manacor; simultàniament a Palma es preveu crear dues seccions de Gimnàstica d'Adorn i Harmònica segons el mètode Llongueras, una al local de la Federació Esportiva Catòlica Mallorquina, i l'altra als Hostalets, aquesta darrera, impulsada pels senyors Frau i Sabater.¹³ Alguns mesos més tard, es preveu impartir gimnàstica sueca i harmònica a Artà, sota la direcció del rector.¹⁴ Binissalem també tingué la seva secció de gimnàstica harmònica, que féu la primera aparició pública al teatre de la Congregació Mariana a principi de 1915.¹⁵

De fet, segons les directrius dels exploradors, l'educació física és un dels pilars fonamentals, i, dins aquesta, una de les variants de la gimnàstica prevista és l'harmònica.¹⁶ S'ha de tenir en compte, però, que aquesta és una visió parcial del mètode de Jaques-Dalcroze, o millor dit, és un enfocament del mètode des del camp de l'educació física més que des de la perspectiva de la pedagogia musical. Les demostracions fetes a Mallorca per l'Escola Coral de Terrassa cridaren molt l'atenció per la seva bellesa i senzillesa d'aplicació, motiu pel qual ràpidament s'estengué la pràctica d'alguns exercicis del mètode Dalcroze, com les cançons amb gests, sense cap base pedagògica. No deixa de ser curiós,

En aquest article es diu que «*nuestro primero y más genial intérprete de Dalcroze es sin duda el fundador de la Capella de Manacor y organizador de nuestro Recreatorio Parroquial de Manacor... Rdo. Don Antonio Pont*».

Sembla que el 1913 es fa la primera demostració pública d'alguns exercicis d'aquest mètode, encara que és de suposar que s'haurien començat a practicar algun temps abans.

Antoni Josep Pont i Llodrà (Manacor 1852 - Lluçmajor 1931) fou músic i folklorista, director de la Capella de Manacor, organista de Manacor i mestre de la Capella de la Seu de Mallorca. Va obtenir, l'any 1917, un premi al Concurs de Música Catalana. Fou germà del sociòleg Andreu Pont i Llodrà (vegeu *Gran Enciclopèdia de Mallorca*, volum 13, pàg. 312).

¹¹ Sobre l'actuació dels gimnastes de Lluçmajor durant la Festa de la Promesa dels Exploradors, vegeu:

— «Fiesta de la Promesa», *El Explorador Mallorquín*, any II, gener de 1914, núm. 2, pàg. 2-3.

— *Boletín Oficial Eclesiàstic del Obispado de Mallorca*, desembre de 1913, pàg. 286-287.

— «Memoria del Comité Local de Exploradores», a *El Explorador Mallorquín*. Sòller, núm. 1, agost de 1914.

Sobre els exploradors, vegeu:

SEGURA SALADO, J.: «Els Exploradors ("Boy Scouts") a Ciutat de Mallorca (1913-1923)», a *XI Jornades d'Estudis Històrics Locals*, Conselleria de Cultura, Educació i Esports i Estudis Baleàrics, Palma, 1993.

¹² Vegeu *El Explorador Mallorquín*, any II, juny de 1914, núm. 4, pàg. 8-9.

¹³ Vegeu *El Explorador Mallorquín*, any II, agost de 1914, núm. 5, pàg. 10.

Els nins de la secció de Manacor feren la seva primera exhibició de gimnàstica rítmica el 20 de setembre de 1914, vegeu FULLANA PUIGSERVER, P.: «Les associacions juvenils confessionals a Mallorca (1900-1931)», a *XI Jornades d'Estudis Històrics Locals*, Conselleria de Cultura, Educació i Esports i Estudis Baleàrics, Palma, 1993.

¹⁴ Vegeu *El Explorador Mallorquín*, any II, novembre de 1914, núm. 6, pàg. 10.

¹⁵ Vegeu *El Explorador Mallorquín*, any II, febrer de 1915, núm. 7.

¹⁶ Vegeu, per exemple, *El Explorador Mallorquín*, gener de 1917, núm. 12.

però, que les primeres aplicacions de la gimnàstica rítmica es fessin fora de l'escola, en la xarxa catolicosocial, dirigides per capellans, molts d'ells amb considerables coneixements musicals. Pareix que l'educació pel ritme no s'introduí a l'escola fins alguns anys més tard, com veurem a continuació.

Com ja s'ha dit, Joan Llongueras fou l'introduïdor del mètode Dalcroze a Espanya, gràcies a una sèrie de viatges realitzats pel seu compte a Ginebra, on va poder observar els avenços en l'educació pel ritme. Però no fou fins al 1911 que realitzà un curs oficial amb el mestre Dalcroze, que, aleshores, ja estava instal·lat a Hellerau (Dresden). Llongueras aconseguí una beca o pensió de la Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas,¹⁷ per estudiar «*gimnasia rítmica y pedagogía musical*» a Alemanya, a l'Institut Jaques-Dalcroze, el curs 1911-12. Allà fou l'alumne amb millor nota, i aconseguí el diploma per poder ensenyar el mètode Dalcroze a tot Espanya. Una vegada aconseguit el diploma, visità els principals centres educatius de Suïssa i Alemanya on s'aplicava aquest mètode. Llongueras traduí al castellà i català el llibre *Cançons amb gestos* de Dalcroze. Una vegada acabat l'any de pensió, tornà a Catalunya, on fundà l'Institut Català de Gimnàstica Rítmica, que llavors s'anomenà Institut Joan Llongueras, l'únic d'Espanya autoritzat oficialment per l'Institut Jaques-Dalcroze.¹⁸

El 1915 s'organitzà un curs normal d'estiu per a la demostració i l'estudi del mètode d'educació pel ritme de Dalcroze, a l'Institut que dirigia Llongueras a Barcelona. El curs, programat per a dos estius, durava des del 15 al 24 de juliol, i anava adreçat a tots els professionals de l'educació interessats en el tema. El primer any era un curs preparatori, i el segon, d'ampliació, les matrícules s'efectuaven al Palau de la Música Catalana, i el curs anava a càrrec dels professors Joan Gibert, Concepció Ors i Neus Garí, sota la direcció de Joan Llongueras.¹⁹ Mallorca hi va tenir representació, tres mestres assistiren als cursos de Barcelona: Ramon Morey Antich, mestre nacional de Santa Maria del Camí, Antoni Salleras Oliver, mestre nacional de l'Escola Graduada de Ciutat, i Marina Fernández Lamarca, professora de l'Escola Normal femenina.²⁰

A partir d'aquest curs és quan podem afirmar que hi ha una veritable expansió del mètode de Dalcroze pròpiament dit, ja que els mestres que el difondran en tenen un coneixement metodològic més complet que no pas els primers introduïdors a les seccions d'exploradors, que sols desenvoluparen els exercicis de gimnàstica rítmica o harmònica, com l'anomenaven ells, que més els cridaren l'atenció durant les demostracions de la Setmana Esportiva de 1909.

¹⁷ La Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas, JAE, fou creada l'any 1907, i desenvolupava una política de beques de postgrau, que aleshores anomenaven «*pensiones*», entre les quals destacaren les de pedagogia, amb les quals varen apropar una gran quantitat dels nostres mestres als corrents pedagògics europeus més innovadors. La JAE es va dissoldre l'any 1936, després d'haver concedit, al llarg d'aquests anys, unes 4.000 pensions. Vegeu MARÍN ECED, T.: *La Renovación Pedagógica en España (1907-1936)*, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Madrid, 1990.

¹⁸ Vegeu MARÍN ECED, T. (1991): *op. cit.* Nota 3, pàg. 180-185.

¹⁹ Vegeu *La Almudaina* de dia 17 de juliol de 1915.

Aquesta mateixa notícia, juntament amb el programa del curs, es publicà a *El Magisterio Balear* de 10 de juliol de 1915, núm. 29, pàg. 225-226.

²⁰ No tenim notícia que cap altre mestre assistís a l'Institut Català de Rítmica i Plàstica de Llongueras durant aquests cursos, però és una possibilitat que no es descarta.

Antoni Salleras i Oliver fou un dels mestres mallorquins que assistí als cursets de l'Institut. Salleras,²¹ que era professor de la Graduada, havia assistit a les representacions de l'Escola Coral de Terrassa de l'any 1909²² i, segons es desprèn d'un article publicat a *La Almudaina*, ja havia aplicat alguns exercicis del mètode Dalcroze: «Salleras, joven Profesor de la Escuela Graduada, que tan hondas simpatías encontró entre las secciones de la pujante Federación Deportiva Católica Mallorquina, y que tan magistralmente supo adiestrar al grupo de pequeños gimnastas exploradores, según el ideal del gran Maestro de los Cantones Suizos, que tantos y tan merecidos aplausos mereció el día de la inauguración del Sitjar, asiste con todo entusiasmo a las lecciones de l'Institut».²³ Una vegada més, doncs, trobam proves evidents d'un primer coneixement i expansió del mètode entre els cercles catolicosocials de Mallorca, dels quals Salleras formava part, així com l'interès d'aquests sectors per ampliar els seus coneixements sobre la gimnàstica rítmica. Antoni Salleras, havent tornat del curset, publicà diversos articles a *La Almudaina*,²⁴ que es reproduïren a *El Magisterio Balear*,²⁵ sobre el que havia après durant el curset a Barcelona. D'aquests articles es desprèn un coneixement molt més seriós i exhaustiu del mètode, que fins aleshores havia estat interpretat com a pràctica gimnàstica, i no com a pedagogia musical: «Involuntariamente se ha confundido su verdadera significación y bajo su nombre se han organizado fiestas y audiciones infantiles que muy poca relación tenían con ella. Algunos han tomado por base la idea de gimnasia, cuando su más justa interpretación es en el sentido de plástica-rítmica o de plástica-musical, pues aun cuando puede sustituir con ventaja a muchos ejercicios ordinarios para la educación física, que nunca tienen los efectos vivificantes de los del método Dalcroze, no debemos confundir la rítmica con la higiénica, ni menos aún con la que puede hacerse con acompañamiento de música, que no es más que una gimnasia métrica»,²⁶ la gimnàstica rítmica no és, doncs, un espectacle, encara que posseeixi una bellesa intrínseca, ni una pràctica d'educació física, encara que desenvolupi aspectes de la gimnàstica, sinó un mètode d'educació musical a través del moviment corporal, que permet el desenvolupament de tots els sentits, però sobretot l'auditiu, un dels més oblidats per la pedagogia musical del moment.

²¹ Segons testimoni oral de Magdalena Salleras, neboda d'Antoni Salleras i Oliver, aquest fou mestre a diferents escoles de l'illa: de Palma, Binissalem, Búger (on li reteren un homenatge per la seva contribució musical al poble) i la Vileta, on morí sent-ne director.

El mestre Miquel Deyà i Palerm, en diferents situacions, recordà el mestre Salleras: «Don Antoni Salleras, molt pulcre, d'una seriositat simpàtica, no exempta d'un punt d'ironia. Sentia una gran afició a la música, que no tenia per ell cap secret, en aquell temps en què eren clares les escoles on els nins cantaven. Tocava el piano i l'òrgue amb notable perfecció». Vegeu l'entrevista a Miquel Deyà a: OLIVER JAUME, J.: *Escola i societat*, Ed. Moll, Palma de Mallorca, 1978. Cit. pàg. 142-143. També parla del mestre Salleras a: DEYÀ PALERM, M.: «Sobre un temps i uns homes», *Lluc*, núm. 602, pàg. 28-30, Palma de Mallorca, 1971, on destaca els conceptes clars que tenia respecte al cant a l'escola.

²² Vegeu SALLERAS, A.: «Educación por el ritmo», a *El Magisterio Balear*, núm. 42, 9 d'octubre de 1915, pàg. 323-324.

²³ Vegeu INGÉNUO: «Gimnasia Rítmica», *La Almudaina* de dia 24 de juliol de 1915.

²⁴ Vegeu *La Almudaina* dels dies 24 d'agost de 1915, 2, 15 i 30 de setembre de 1915, i 7 d'octubre de 1915.

²⁵ Els mateixos articles de Salleras de *La Almudaina* es repeteixen a *El Magisterio Balear* des del 28 d'agost de 1915 (núm. 36) fins al 16 d'octubre de 1915 (núm. 43).

²⁶ Vegeu *La Almudaina* de dia 2 de setembre de 1915, o *El Magisterio Balear* de 18 de setembre de 1915, núm. 39, pàg. 303.

Simultània als articles de Salleras, trobam una col·laboració sobre gimnàstica rítmica a *La Almudaina* de Marina Fernández Lamarca, adreçada a «*las alumnas de la Escuela Normal*».²⁷ Marina Fernández aleshores ja era professora especial de Música de l'Escola Normal femenina de les Balears²⁸ i, segons ella mateixa va escriure a l'article esmentat, era una de les alumnes més antigues de Llongueras, i havia assistit al curs de Barcelona de juny de 1915. Fernández destacà, com ho féu Salleras, la importància de la gimnàstica rítmica per damunt de la simplista visió estètica, i assegurà que l'Escola Normal femenina de les Balears tindria un curs del mètode Dalcroze, que hauria de ser la llavor que fes fruitar l'aplicació d'aquest mètode a les escoles. Malgrat aquesta afirmació, no tenim constància que es fes aquest curs, encara que és de suposar que la professora Fernández va divulgar els seus coneixements de gimnàstica rítmica entre les seves alumnes.

El tercer mestre que sabem que va assistir als cursos de Llongueras de 1915-16 fou Ramon Morey Antich, mestre elemental i superior, que ocupava la plaça de mestre nacional de l'escola pública de Santa Maria del Camí des de 1910.²⁹ La seva ideologia regionalista, juntament amb l'interès per la música, probablement potenciat pel seu germà major, Francesc, pianista, músic compositor i director de l'Orfeó Republicà de Palma, el varen animar a matricular-se als cursos de l'Institut Català de Rítmica. Durant el curs 1915-16, havent fet el primer curs a Barcelona, ja aplicà el que havia après a l'escola pública de Santa Maria; pel març de 1916, amb motiu de la inauguració d'unes noves sales a l'escola, els alumnes del mestre Morey feren una demostració de gimnàstica rítmica i cançons amb gests.³⁰ Aquest mateix any, davant l'èxit de l'aplicació del mètode a Santa Maria i havent completat els cursos a Barcelona, Ramon Morey decidí impartir un curs de gimnàstica rítmica i cançons amb gests per a mestres a Palma.³¹ El curs per a

²⁷ Vegeu FERNÁNDEZ LAMARCA, M.: «Sobre Gimnasia Rítmica», *La Almudaina* de dia 25 de setembre de 1915.

²⁸ Marina Fernández Lamarca fou nomenada, en virtut d'oposició, professora de Música de l'Escola Normal de Mestres (femenina) de Balears el dia 12 de setembre de 1914, i va prendre possessió de la plaça el 16 de setembre del mateix any. Vegeu *Libro de Registro del personal facultativo de esta Escuela Normal de Maestras de Baleares*, manuscrit, foli 14.

²⁹ Ramon Morey Antich (Palma 1885 - 1944) col·laborà activament en tot el moviment de renovació pedagògica de principi de segle a Mallorca; va ser mestre de Santa Maria fins al 1918, en què es permutà amb el mestre de Binissalem, poble d'on fou el primer director de l'escola graduada; a més de mestre, fou secretari de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, col·laborà amb la Congregació Mariana, i fou un dels membres fundadors de L'Espurna, grup polític regionalista.

Malgrat la seva activa trajectòria pedagògica, per la qual el poble de Binissalem li oferí el nom d'un carrer, Ramon Morey és un mestre poc estudiat, del qual, malgrat que se'n parla en diverses publicacions sobre història de l'educació, només en tenim un article, prou interessant, que analitza les seves relacions amb Artur Martorell. Vegeu: JAUME CAMPANER, M.: «Artur Martorell i els seus amics de Mallorca», *Lluc*, núm. 784, pàg. 32-39, gener-febrer de 1995.

³⁰ Vegeu: SALLERAS, A.: «De educación por el ritmo», *La Almudaina* de dia 10 de març de 1916.

En aquest article és Salleras mateix, amic de Morey, qui destaca la importància de l'aplicació de Dalcroze a les escoles. A l'article es diu que aquesta és la primera vegada que es fa una demostració de gimnàstica rítmica a Mallorca, afirmació que s'ha de matisar si tenim en compte el que hem dit de les seccions d'exploradors. S'ha de suposar, doncs, que aquesta és la primera demostració del mètode Dalcroze aplicat de manera sistemàtica i seriosa, seguint les directrius de l'Institut de Llongueras, és a dir, el mètode complet de pedagogia musical, i no sols alguns exercicis gimnàstics, com hom pot suposar que es feia abans, quan encara ningú no tenia a Mallorca la preparació adequada per educar pel ritme.

³¹ Vegeu: *El Magisterio Balear*, núm. 32, de 3 d'agost de 1916.

professors, que durà des del 16 al 30 d'agost, s'impartí a l'Escola Graduada, sota la direcció de Ramon Morey i amb la cooperació, per a la secció d'homes, d'Antoni Salleras, amb el títol d'Educación por el Ritmo, Método E. Jaques-Dalcroze; les classes, eminentment pràctiques, es feien els matins per a professores, i l'horabaixa per a professors, amb un cost de 25 pessetes la matrícula.³² El curset fou, segons *El Magisterio Balear*, un èxit; hi assistiren un total de 22 alumnes (12 dones i 10 homes), d'entre els quals sols hi havia una mestra nacional i dos mestres privats, tots els altres eren directores d'obres catolicosocials i religiosos i religioses d'institucions dedicades a l'ensenyament. Arran d'aquest curset, alguns pobles com Sóller, Muro, Bunyola, Esporles, el Coll d'en Rabassa, etc., s'animaren a crear les seves seccions de gimnàstica rítmica.³³

Una vegada més podem veure com l'interès pel mètode Dalcroze prové més de cercles catolicosocials que no pas del magisteri públic. Però Ramon Morey continuà la seva tasca vers la implantació de la pedagogia musical a les escoles de Mallorca a través de la difusió del mètode entre els nostres mestres, comptant sempre amb la col·laboració de l'inspector Joan Capó.

La figura de Joan Capó i Valls de Padrinas fou decisiva per a la nostra renovació educativa. L'inspector Capó esdevingué el gran dinamitzador del magisteri a Mallorca introduint els *cursets de perfeccionament* del professorat, per adaptar els nostres mestres als nous plantejaments que fruitaven en el món de l'educació.³⁴ Col·laborant amb Capó, com veurem a continuació, en totes les iniciatives de formació de professorat, trobam sempre el mestre Morey.

Així, quan el juliol de 1917 l'inspector Capó organitzà el I Curset de Perfeccionament, que es va fer a Lluç amb l'assistència de setanta mestres dels partits judicials d'Inca i Manacor, la primera de les converses fou «El cant a l'escola», a càrrec de Ramon Morey, qui abans féu una demostració de cants amb gests de Jaques-Dalcroze.³⁵ Amb aquest curset es donava la possibilitat d'expansió del mètode d'educació pel ritme entre el cos del magisteri mallorquí, cosa que no s'havia aconseguit l'any anterior a l'Escola Graduada.

Però aquesta divulgació no havia fet més que començar, per al II Curset de Perfeccionament, que es va fer a Sineu, Lluç i Felanitx l'any 1919, l'inspector Capó sols va escollir vint-i-quatre mestres propietaris d'escoles, entre els quals hi havia Ramon Morey, qui hi participà amb unes classes diàries d'Educación por el Ritmo.³⁶ L'interès del nostre inspector perquè s'estengués el coneixement i la pràctica del mètode Dalcroze a les nostres escoles és més que evident.

Un nou intent, aquesta vegada frustrat, de divulgació d'aquest mètode fou el Congrés Nacional d'Educació de 1920, que no s'arribà a dur a terme per culpa de

³² Vegeu: *El Magisterio Balear*, núm. 33, d'agost de 1916.

³³ Vegeu: *El Magisterio Balear*, núm. 40, de 29 de setembre de 1916.

³⁴ Sobre l'inspector Joan Capó es pot consultar: COLOM CANELLAS, A. J.: *Joan Capó Vallsdepadrinas. Un temps, uns fets*, Universitat de les Illes Balears, Palma de Mallorca, 1993, i també DEYÀ PALERM, M.: *Joan Capó, inspector d'ensenyament primari*, Palma de Mallorca, 1988.

³⁵ DEYÀ PALERM, M.: *Ibidem*, pàg. 34-35.

³⁶ *Ibidem*, pàg. 37. La matèria completa impartida durant aquest curset es pot consultar a CAPÓ VALLSDEPADRINAS, J.: *Cursillo de perfeccionamiento para maestros*, Impr. La Sinceridad, Sóller, 1919, Mallorca, 1920. En aquesta publicació hi ha un capítol titulat «Educación por el ritmo» (pàg. 100-114), escrit per Ramon Morey i amb il·lustracions explicatives del mètode Dalcroze.

l'oposició de certs sectors reaccionaris.³⁷ En un apartat dedicat a metodologia es tenia prevista una ponència de Ramon Morey, sobre «Música y Rítmica en la Escuela Primaria».³⁸

Malgrat tot, la tasca de Ramon Morey va seguir. Prova del que diem fou la demostració de gimnàstica rítmica que feren vuitanta nins, dirigits per Morey, a la festa infantil amb trobada de mestres que se celebrà a Inca el 2 d'agost de 1922.³⁹

En definitiva, la col·laboració de Ramon Morey, amb els seus cursets sobre Dalcroze, en totes les iniciatives no institucionals de formació del professorat d'aquells anys, el defineixen, sense cap dubte, com el veritable difusor de l'educació pel ritme a Mallorca, amb una visió completa del mètode: cançons amb gests, gimnàstica rítmica i interpretacions plàstiques. Per això creiem just acabar amb unes paraules del mestre Morey mateix: «*El profesor Jacques Dalcroze ha intentado con éxito devolver al ritmo su imperio educativo [...] Es preciso para ello que los niños no sólo comprendan sino que se compenetren con la idea del canto. En Mallorca esta compenetración será factible solamente interpretando estas canciones en nuestra lengua. [...] Y ahora, al terminar, agradeciendo en extremo el interés demostrado, sólo deseo expresar mi anhelo y esperanza de ver establecida la Gimnasia Rítmica por toda Mallorca*».⁴⁰

³⁷ Sobre el fracàs d'aquest congrés podeu consultar: SUREDA NEGRE, J.: «Un nou fracàs de la ideologia liberal burgesa a l'educació mallorquina: El Congrés Nacional d'Educació de 1920», pàg. 14-19 de *Comunicacions a les II Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans*, Palma de Mallorca, 1978.

³⁸ Vegeu *Programa del Congreso Nacional de Educación*, Palma de Mallorca, abril de 1920.

³⁹ Vegeu COLOM CAÑELLAS, A. J.: «Inca i la renovació educativa», pàg. 9-23, *II Jornades d'Estudis Locals*, Inca, 1995.

⁴⁰ Vegeu CAPÓ VALLSDEPADRINAS, J. (1920): *op. cit.*